

Aby čtenář získal představu, jak vysokým rétorickým stylem Jan ze Žatce vedl svou korespondenci v intelektuálních kruzích, uveřejňujeme na závěr jeho dopis, adresovaný příteli Petru Rothersovi jako doprovodný dopis ke knize „Oráč z Čech”.¹ Dopis byl nalezen teprve v novověku ve sbírce cvičných listů archivu ve Freiburgu. Budoucí notáři se tak mohli podle různých zvolených textů cvičit v rétorickém umění. Náhoda chtěla tomu, aby se dopis Jana ze Žatce ocitl v této sbírce. Je datován k roku 1428, což vniklo právě tím, že se jedná pozdější opis dopisu, který musel být datován do doby vzniku díla, tedy do doby kolem roku 1400. Dopis prozrazuje, kolik rétorických rafinovaností Jan ze Žatce ve svém díle užil. Sama myšlenka užít rétoriku obvyklou do té doby v latině nově v němčině je na svou dobu unikátní.

Velmi náročné psaní,

směřované židovskému malíři.

Dopis, předaný pražskému občanu Petru Rothersovi spolu s knížkou „Oráč“, složenou před krátkým časem.

Laskavému nabízí laskavý, svému svůj, příteli přítel, Petrovi z Teplé Jan z Teplé, pražskému občanu občan žatecký prokazuje přátelskou a bratrskou náklonnost.

Náklonnost, jež nás sdružovala ve chvílích kvetoucího mládí, mne nabádá a pobízí, abych ve vzpomínkách na Vás hledal útěchu; a protože jste před nedávnem ode mne žádal, abych Vás obeslal novinkami z pole rétorické krásy, na němž se odvažuji – i když jsem sklizeň promeškal – sklízet klasy, předávám Vám tímto tento neotesaný a selský, německým jazykem složený kus a dílo, které právě vychází zpod mé kovadliny. Nicméně je v něm na podkladě zmíněné neotesané látky učiněn útok na sílu a podstatu Smrti; o slovo se v něm hlásí hlavní formy řečnického umění. Dlouhá látka je v něm krácena, krátká prodloužena, při stejné příležitosti je chvála věcí, ba dokonce jedné a téže věci spojena s její hanou. Naleznou se tu vyjádření přesné i nepřesné, vedle stejně znějících slov také jejich stejnojmennost. Běží zde a pospíchají větné členy, větné části a souvětí v nových, neotřelých formách; tu si pohrává na stejném místě žert s uzavřenou vážností. Metafora zde slouží, arenga popichuje a je opět uchlácholena, ironie se posmívá i usmívá, vedle řečnických figur se tu ujímají vlády ozdoby slov i vět.

Ještě mnohé jiné, ano vskutku všechny již zapomenuté rafinovanosti řečnického umění, které je v tomto neotesaném jazyku možno vytvořit, jsou zde užity v živém pohybu, jak také pozorný posluchač sám zjistí.

Nakonec Vás chci obšťastnit leskem latinských slaměných stonků z mého neplodného pole. Dále Vám do Vašich rukou poručím Mikuláše Johlína, jenž Vás tento dopis předá, abyste jej

¹ Dopis v překladu autorky uveřejňujeme opět dle edice Christiana Kieninga. Překlad přebíráme z knihy Sylvie Stanovské *Historische Entwicklung des Deutschen mit ausgewählten literarischen Texten*, Masarykova univerzita Brno, 2014, s. 192 a násl.

mile přijal, a poroučím jej, svého chráněnce, jako sebe sama Vaší pozorné a neohraničené přízni a přednostnímu zacházení.

Ostatní necht' zůstane, jak bylo, pokud se věci nestanou lepšími.

Vyhotoveno z moci mého notářského znamení v předvečer dne Sv. Bartoloměje v roce 1428.